

Van ve yöresinde süt sığırlarında ayak hastalıklarının nedenleri, dağılımı ve sağaltımı üzerine çalışmalar[♦]

Sedat Ormancı^a Ali Belge^b

^aTarım ve Köyişleri Bakanlığı, Bakanlık İl Müdürlüğü, Van, TÜRKİYE

^bYüzüncü Yıl Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Cerrahi Anabilim Dalı, Van, TÜRKİYE

Özet: Bu çalışmada; Ağustos 1999 – Aralık 2000 tarihleri arasında Van ili ve civarındaki köylerde, Van Et – Balık Kurumu'nda ve Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi A.B.D. Kliniklerinde değişik yaş ve ırktan toplam 1800 adet süt ineği ayak hastalıklarına rastlandı. Lezyonların 83 tanesini (%25.85) panaritium, 47 tanesini (%14.64) aşırı tırnak deformasyonu, 43 tanesini (%13.39) pododermatitis purulenta, 41 tanesini (%12.70) pododermatitis aseptica diffusa, 27 tanesini (%8.41) çift taban, 23 tanesini (%7.16) taban çürüğü, 19 tanesini (%3.73) beyaz çizgi ayrılması, 9 tanesini (%2.80) limax, 1 tanesini (%0.30) polydactyly, 1 tanesini (%0.30) profund tendo kopması oluşturdu. Alınan anemnez bilgileri ve klinik gözlemlerde tırnak bakımı ve ahır hijyeninin yeterli olmadığı, barınakların düzensiz olduğu belirlendi. Hayvan sahiplerinin tırnak kesimine karşı ilgisiz olduğu; koruyucu ve küratif sağaltım konusunda yeterince duyarlı olmadıkları anlaşıldı. Panaritium, pododermatitis purulenta, pododermatitis aseptica diffusa, taban çürüğü, beyaz çizgi ayrılması olgularına küratif sağaltım uygulandı. Limax olgusunda limax kitlesi operasyonla alındı. Polydactyly olgusunda üçüncü parmak operasyonla uzaklaştırıldı. Tırnak deformasyonlarında tırnak usulüne uygun olarak kesilip düzeltildi. Sonuç olarak; Van ve yöresindeki sütçü işletmelere ait sığırlar üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada ayak hastalıklarının insidansı % 17.83 olarak saptandı. Ayak ve tırnak lezyonlarının yöredeki yetiştiriciler tarafından gereği gibi ciddiye alınmadığı ve ihmal edildiği kanısına varıldı. Çalışmada ayrıca yetiştiricilere, hayvanlara gezinme olanakları sağlanması, yılda en az bir kez hayvanların tırnaklarını kestirmeleri, ahır yapılarına dikkat etmeleri gibi önerilerde bulunuldu.

Anahtar Kelimeler: Ayak hastalığı, Dağılım, Neden, Sağaltım, Sütçü Sığır.

Studies on the causes, distribution and treatment of the foot diseases in dairy cattle in and around Van

Abstract: In this study a total of 1800 dairy cattle in different age and breed examined in terms of foot diseases. The study was performed between August 1999 and December 2000. The animals were provided from the city of Van and villages near to city, from Meat and Fish Association and from Surgery Clinics of the Veterinary Faculty University of Yüzüncü Yıl. After study, 321 dairy cattle (17.83 %) found to have foot lesions. Out of there 321 cattle, 83 of them had panaritium (25.85 %), 47 of them had severe hoof deformation, 43 of them had pododermatitis purulenta (13.39 %), 41 had pododermatitis aseptica diffusa (12.70 %), 27 had double solea (8.41 %), 23 had solea decay (7.16 %), 19 had white line disease (3.73 %), 9 had limax (2.80 %), 1 had polydactyly (0.30 %) and 1 had profound tendon rupture (0.30 %). In this study, some suggestions such as; enabling the animals, to stroll, trimming the foots at least once a year, and care to stable base were also given to the owners. Anamnesis and clinical examination showed that foot care and stable hygiene were not satisfactory and shelters were disordered. Animals owners were also insensitive to foot trimming and did not have enough information about preventive and curative treatment. Curative treatment was applied to the animals having panaritium, pododermatitis purulenta, pododermatitis aseptica diffusa, solea decay and white line diseases. In the limax case, the mass removed by operation. In the polydactyly case the third finger removed by operation. The animals having foot deformations also treated methodically by cutting and amending the foot. In conclusion, the prevalence of foot disease in dairy cattle in and around Van was determined as 17.83 %. It was decided that farmers neglected to the foot and claw lesions.

Keywords: Cause, Dairy cattle, Foot disease, Incidence, Treatment.

GİRİŞ

Ülkemizde süt sığırcılığı modern anlamda son yıllarda büyük mesafeler almıştır. Bu gelişmelerle

birlikte büyük problemler de ortaya çıkmıştır. Bu problemlerin en başta geleni, hayvanlarda oluşan bozuk (deforme) tırnak yapıları ve bunlara bağlı olarak şekillenen ayak hastalıklarıdır. Topallık, üreme sistemi

[♦] Aynı adlı Yüksek Lisans Tezinden özetlenmiştir.

problemleri ve mastitisten sonra ineklerin sürüden çıkarılmasının üçüncü en sık nedenidir.

Ayak hastalıklarının oluşumunda çok sayıda faktör rol oynar. Genellikle birkaç etiyolojik faktörün birlikte etkimesiyle hastalık oluşur. Genetik faktörler (1-3), beslenme (4,5), çevresel faktörler (6-12), mevsimsel faktörler (13,14), yaş (14), gebelik ve laktasyon (15-19), Irk (2) ve mikrobik nedenler (20) sığırlarda tırnak lezyonları ve ayak hastalıklarına yol açmaktadır.

Ayak hastalıklarının dünyanın farklı bölgelerinde % 4-55 gibi oldukça değişken oranlarda görüldüğü bildirilmektedir (8,9,14,21). Ülkemizde yapılan çalışmalarda Alkan ve ark. (22), % 26.31, Anteplioglu ve ark. (23), % 27; Görgül (24), % 54; Yavru ve ark. (25), % 68; Yücel (26), % 18.6; Güzel ve Erden (27), % 27.22; Özsoy ve Yücel (28), % 8.3 oranında ayak hastalığına rastladıklarını ifade etmektedirler.

Lezyonun durumuna göre sağaltım yöntemi seçilir. Aşırı tırnak uzaması ve deformasyonlarında tırnaklar usulüne uygun olarak yontulur ve normal biçimine getirilir. Ayağın yumuşak dokularının basit ve sınırlı yangılarında, ayak tamamen antiseptik yaş komprese alınır. Komplike olgularda, lokal olarak antiseptik yaş kompresler, banyolar, pomat, toz ve antibiyotikli spreyler kullanılabilir; enfeksiyonun eklem ve kemiğe ulaştığı durumlarda eklem rezeksiyonu ve parmak amputasyonuna başvurulması gerektiği bildirilmektedir (23, 25-32).

Van ve yöresinde kültür ırkı hayvancılığa dayalı yetiştiricilik her geçen gün artmaktadır. Yapılan gözlemler bu artışın yanında bir takım problemlerin de ortaya çıktığını göstermektedir. Planlanan çalışmada, Van ve çevresindeki süt sığırlarında ayak hastalıklarının nedenleri, dağılımı ve sağaltım olanakları konusunda bir değerlendirme amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Bu çalışmanın materyalini, Ağustos 1999 – Aralık 2000 tarihleri arasında Van İli ve civarındaki köyler, Van Et – Balık Kurumu, Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi A.B.D. kliniklerinde ayak hastalıkları açısından taranan, değişik yaş ve ırkta toplam 1.800 adet süt ineği oluşturdu.

Muayene öncesi hayvanların genel durumu, bakımı, beslenmesi, ahır yapısı, altlık kullanımı, hayvanların meraya çıkarılıp çıkarılmadığına ilişkin anamnez bilgileri alındı.

Hayvanların muayenesinde, hastalığın adının konması, lezyonun şiddetinin belirlenmesi amacıyla ayaklar güzelce yıkanıp temizlendi ve durumuna göre de tırnağın kesilip yontulması sağlandı. Daha sonra inspeksiyon ve palpasyon ile lezyonların lokalize

olduğu bölgeler saptandı. Ayakta oluşan ağrının bölgesi ve şiddeti tırnak muayene pensi ile yapıldı.

Hayvan sahiplerine ayak hastalıklarının sütçü sığırlardaki önemi, korunması ve sağaltımı konusunda bilgiler verildi. Tırnak kesimlerinin en az yılda iki defa yapılması gerektiği anlatıldı. Ahır girişlerine ayak banyoları için havuzların yapılması önerildi.

BULGULAR

Çalışmada materyali oluşturan hayvanlardan 867 adedi Yerli- Melez, 415 adedi Montafon, 348 adedi Holstein ve 170 adedi Simental ırkı sütçü sığırlar idi. Toplam hayvanların 321 tanesinde (% 17.83) ayak hastalığına rastlandı. Hasta hayvanların 106 tanesi (% 30.45) Holstein, 97 tanesi (% 23.37) Montafon, 64 tanesi (% 39.64) Simental ve 54 tanesi (% 6.2) Yerli-Melez ırkı hayvanlardı.

Lezyonların 83 tanesini (% 25.85) panaritium, 47 tanesini (% 14.64) aşırı tırnak deformasyonu, 43 tanesini (% 13.39) pododermatitis purulenta, 41 tanesini (% 12.70) pododermatitis aseptica diffusa, 27 tanesini (% 8.41) çift taban, 23 tanesini (% 7.16) taban çürüğü, 19 tanesini (% 5.91) taban ülseri, 16 tanesini (% 4.98) pododermatitis profunda, 12 tanesini (% 3.73) beyaz çizgi ayrılması, 9 tanesini (% 2.80) limax, 1 tanesini (% 0.30) polidactyly, 1 tanesini (% 0.30) profund tendo kopması oluşturdu (Şekil 1,2,3,4,5,6,7,8).

Ayrıca, 1450 (% 80.55) hayvanda tırnak deformasyonu saptandı.

Ayak lezyonlarının 236 tanesi (% 73.52) sonbahar ve kış aylarında, 85 tanesi (% 26.48) ilkbahar ve yaz aylarında saptandı.

Alınan anamnez bilgileri ve yapılan gözlemlerde sütçü işletmelerin 3-5 başlık küçük aile işletmeleri tarzında olduğu gözlemlendi. Gezinti alanının ve çayır-meranın yokluğundan hayvanların yıl boyunca ahırlardan dışarıya çıkartılmadıkları ifade edildi. Ahırlardaki hayvan duraklarının hayvanlara kısa geldiği, hayvanların arka ayaklarının sürekli gübre kanalına girdiği görüldü. Ahırların zemini çoğunlukla beton ve topraktı. Ahırlarda altlık kullanılmadığı, çok az kısmında kurutulmuş hayvan gübrelerinin altlık olarak kullanıldığı dikkati çekti. Beton zeminlerde düşüp kaymaya müsaitti.

Saha taramalarında köylerde ilkbahar ve yaz aylarında hayvanların büyük bir bölümünün çayır ve meraya çıkarıldıkları ayak hastalığı görülen hayvanların ahırlarda bakıldığı belirlendi. Çayır ve meraya çıkan hayvanlarda arazi yol yapısından kaynaklanan rahatsızlık dışında fazlaca bir problem gözlenmedi.

Şekil 1. Aşırı tırnak deformasyonu ve eklenti parmak.

Hayvan sahiplerinin büyük bir kısmı tırnak kesimine karşı duyarsızdı. Tırnak kesiminin balta, testere ve satırla yapıldığı, tırnağın canlı dokusunu açığa çıkararak, ayak hastalıklarına ortam hazırladıkları belirlendi.

Şekil 2. Beyaz çizgi ayrılması.

Deforme tırnak yapısına sahip olan hayvanların olanaklar ölçüsünde tırnakları kesilip düzeltilmeye çalışıldı. Yüzlek ve komplike olmayan lezyonlarda (komplike olmayan rusterholz ülseri, taban ülseri, interdigital deri ve deri altı panarisyumu, beyaz çizgi ayrılması ve pododermatitis purulenta) tırnak kesim ve düzeltilmesini takiben uygulanan periyodik pansuman ve parenteral antibiyotik uygulamaları ile olumlu sonuçlar alındı.

Limax olgularında kitlenin total ekstirpasyonu yoluna gidildi ve hayvanlarda iyileşme gözlemlendi. Pododermatitis aseptica diffusa olgularında medikal sağaltım ile hayvanlar tedavi edildiler.

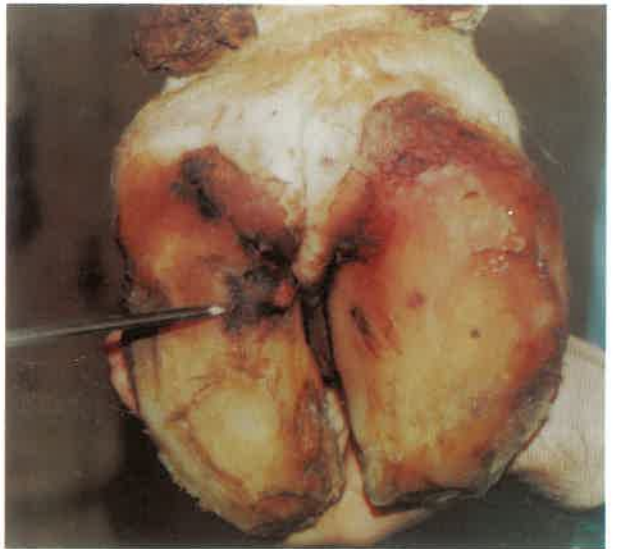
Hasta hayvan sahiplerinin sağaltımında işbirliğine hazır halde oldukları; verilen postoperatif bakım ve barındırma şartlarını yerine getirme gayreti içinde oldukları gözlemlendi.

Şekil 3. Pododermatitis aseptica diffusa.

Şekil 4. Komplike olmayan taban ülseri.

Şekil 5. Komplike olmayan Rusterholz ülseri.

Şekil 6. İnterdigital panaritium.

Şekil 7. İnterdigital hiperplazi.

Şekil 8. Taban çürüğü.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ayak ve tırnak lezyonları diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemiz sığır yetiştiriciliğinde de karşılaşılan, en

önemli sağlık problemlerinden birisidir. Kültür ırkı hayvancılığın sayı olarak artmasına karşın, çağdaş hayvancılığın gereklerinin tam olarak yerine getirilemeyişi, sorunu çok daha ciddi boyutlara ve yüksek oranda ekonomik kayıplara yöneltmektedir.

Ayak hastalıklarının sığırlarda süt humması ve meme hastalıklarından sonra üçüncü sırayı aldığı ve hatta bazı araştırmacılara göre daha da öne çıktığı ifade edilmektedir. Yapılan çalışmalar, süt sığırlarında ayak hastalıkları insidensinin % 1.7 ile % 55 arasında değişen oranlarda ortaya çıktığını göstermektedir (8,9,14,21-28,33). Kültür ırkı sığır yetiştiriciliğinin yaygınlaşması ile, ülkemizde de ayak hastalıklarının gündün güne arttığı ve tahminlerin üzerinde ekonomik kayıplara neden olduğu bildirilmektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda Alkan ve ark. (22), % 26.31; Anteplioglu ve ark. (23), % 27; Görgül (24), % 54; Yavru ve ark. (25), % 68; Yücel (26), % 18.6; Güzel ve Erden (27), % 27,22 ve Özsoy ve Yücel (28), % 8.3 gibi oldukça değişken ancak, çalışmaların yapıldığı bölgeler itibariyle, yüksek oranlarda ayak hastalığına rastladıklarını rapor etmektedirler.

Sunulan çalışma, Van ve yöresindeki süt sığırlarında gözlenen ayak hastalıklarının nedenleri, insidensi ve sağaltım olanaklarının araştırılması amacıyla planlanmıştır. Elde edilen bulgular ışığı altında ayak hastalıkları insidensi % 17.83 olarak belirlenmiştir. Bu oran Dünya ve Türkiye geneli için bildirilen ortalamalar seviyesindedir.

Sığırlarda ayak hastalıklarının en önemli nedenleri olarak, beslenme hataları, çevre ve yetiştirmede gözönünde bulundurulması gereken faktörlerin dikkate alınmaması ifade edilmektedir (1,3,5,7,8,12,15,18,20).

Hayvanların aşırı tane yemlerle veya kaba yem / konsantre yem dengesizliği sonucu, tek yönlü beslenmesi ayak hastalıkları açısından predispozisyon oluşturmaktadır. Rasyonlardaki çinko ve sülfür gibi mineral maddelerin, tırnak keratinini oluşturan protein moleküllerinin yokluğu veya azlığı, zayıf tırnak üretimine neden olmaktadır. Düzensiz ve aşırı oranda karbonhidratla beslenme sonucu oluşan rumen asidozuna bağlı olarak da laminitis gelişebilmektedir (4,5,14,20).

Alınan anamnez bilgilerinde, hayvanların kaba yem ihtiyacının saman, konsantre yem ihtiyacının ticari fabrika yemleri ile karşılandığı ifade edildi. Bölge hayvanlarının süt verimlerinin düşük olması (5-15 kg/gün), izlenen besleme modelinin hayvanların gereksinimi olan protein ve metabolize olabilir enerjiyi karşılamasında yeterli olabileceği olasılığını düşündürmektedir. Bu nedenle, beslenmeye ilişkin mevcut bildirimler doğrultusunda herhangi bir problem uzak ihtimal dahilinde gözükmemektedir.

Ahır zemini, bağlama yeri ön-arka mesafesi, ahır havalandırması ve gezinti alanlarının durumu gibi faktörlerin ayak hastalıklarının oluşumu ile ilgili

önemli çevresel faktörler olduğu bildirilmektedir (6,7,9,11,12). Hayvanların devamlı kaygan beton zemin üzerinde tutulması sonucu tırnak tabanının normal konkav biçimini kaybederek düz taban olduğu aynı zamanda, tırnakların normal taşıma fonksiyonları da ortadan kalkarak daha fazla büyümelerine imkan verdiği ifade edilmektedir. Ayakların sürekli dışkı ve ıslak zemin üzerinde bulunmasının da tırnağın aşırı büyümesini teşvik ettiği, hızlı büyüyen bu tırnakların yumuşayarak enfeksiyona çok duyarlı bir hal aldığı vurgulanmaktadır.

Düz kaygan zeminde aşınma çok azdır. Böyle zeminlerde sığırlar sürekli kayıp düşerler ve sonuçta ciddi yaralanmalar oluşur (7, 10, 11).

Baggot (8), ayak hastalıklarının gelişimindeki en yaygın yardımcı faktörün, kötü ahır planı olduğunu ve özellikle kış aylarında, birçok ahırın hayvanların hareketini kısıtlayacak yapıya sahip bulunduğunu bildirmektedir.

Çalışmada, ahırların genel hijyenik şartları taşımadığı, hayvanların dar ve sıkışık ortamlarda barındırıldığı dikkati çekti. Özellikle arka ayakların sürekli olarak dışkı ve idrar giderleri içerisinde olduğu gözlemlendi. Ahırlarda yeterli havalandırma yoktu. Ahır zemini düz beton idi. Çoğu yerde idrar ve gaitanın etkisi ile beton zeminin bozulduğu girintili-çukurlu düzensiz bir hale geldiği saptandı. İdrar ve gaitanın giderler içerisine gitmesi için eğim çok fazla verilmişti. Buda kayıp düşmeler açısından önemli bir problem olarak gözüktü. Altlık hemen hemen hiç kullanılmıyor, kullanılan yerlerde de kurutulmuş hayvan gübresinin altlık olarak kullanıldığı dikkati çekiyordu.

Ayak hastalıklarının oluşumunda uygun olmayan barınak koşulları yanı sıra tırnak bakımına uyulmamasının da önemli olduğu bildirilmektedir. Bu bakımdan profilaktik sağaltımda tırnakların periyodik olarak yılda iki kez kesilip düzeltilmesi önerilmektedir (24, 28).

Tarama yapılan süt ineklerinin yaklaşık % 80.55'inde (1450 olgu) değişen derecelerde düzensiz tırnak uzaması ve deforme tırnağa rastlandı. Özellikle hayvanların ahırlarda kapalı kaldıkları kış aylarında ve gezinme olanağı bulunmayan işletmelerde bu durum daha belirgin olarak gözlemlendi. Hayvan sahiplerinin tırnak kesimi hususunda oldukça duyarsız oldukları; balta, testere ve satır gibi aletlerle tırnak kesimi yaptıkları öğrenildi. Ayak hastalıklarının bazılarının bu bilinçsiz kesim sonrası açığa çıkan canlı dokunun enfekte olması sonucu şekillendiği kanısına varıldı.

¹³Sığırlarda ayak hastalıklarının profilaksisi yönünden, özellikle büyük işletmelerde önem taşımakla birlikte, ayak banyolarının uygulanmasının zorunluluğu vurgulanmaktadır (9,22,24). Alınan anemnez bilgileri ve gözlemlerde hiçbir işletmede ayak banyosu olmadığı anlaşıldı. Yetiştiricilere ayak banyosu önerildi. Büyük

işletmelerde ise mutlaka bu sistemin kurulması gerektiği anlatıldı.

Ayak hastalığı yönünden taranan 1800 hayvandan 321 tanesinde değişik ayak hastalığına rastlandı. Bunlar içerisinde 83 tanesini (% 25.85) panaritium, 47 tanesini (% 14.64) aşırı tırnak deformasyonu, 43 tanesini (% 13.39) pododermatitis purulenta, 41 tanesini (% 12.70) pododermatitis aseptica diffusa, 27 tanesini (% 8.41) çift taban, 23 tanesini (% 7.16) taban çürüğü, 19 tanesini (% 5.91) taban ülseri, 16 tanesini (% 4.98) pododermatitis profunda, 12 tanesini (% 3.73) beyaz çizgi ayrılması, 9 tanesini (% 2.80) limax, 1 tanesini (% 0.30) polidactyly ve 1 tanesini de (% 0.30) profund tendo kopması oluşturdu.

Olguların içerisinde ilk sırayı panaritiumun aldığı bunu pododermatitis purulenta, pododermatitis profunda ve taban ülserinin izlediği görüldü.

Literatür verileri (21-28,33) kıyaslandığında oranları değişmekle birlikte aynı tür lezyonların varlığı dikkati çekti. Gözlenen lezyonların etiolojisinde travmanın etkin olduğu, tırnak bakımı ve ahır hijyenine gerekli önemin verilmediği, saptanan lezyonların dağılımından da anlaşıyordu.

Yücel (26), 24 taban ülseri olgusunun tamamının arka ayaklarda gözlemlendiğini iki olgu dışında da lateral tırnaklarda oluştuğunu bildirmektedir. Bu çalışmada da 19 taban ülserinin tamamına arka ayaklarda rastlandı. 12 hayvanda taban ülseri arka ayakların lateral tırnaklarında bilateral olarak görüldü.

Ayağın canlı dokusunun irinli ve derin yangısı (Pododermatitis purulenta et profunda) 59 olguda; taban ülseri 19 olguda ve çift taban oluşumu 27 olguda saptandı. Anılan lezyonların gerek düzensiz tırnak oluşumları, gerekse bozuk ahır zemini ile idrar ve gaitanın tırnağa olan etkileri sonucu geliştiği kanısına varıldı.

Alkan ve ark. (29), farklı ayak hastalığı olgularında, hayvanların büyüklüğüne göre 8-15 ml interdijital aralığın dorsalinden, plantar volar yüzden uygulanan lokal oxytetracycline' nin büyük oranda iyileşme sağladığını, gerektiğinde ikinci bir enjeksiyon ve lokal uygulamanın yapıldığını bildirmektedirler.

Bu çalışmada da komplike olmayan her türlü panaritium ve pododermatitis purulenta olgularında 20 mg/kg dozunda tek doz uzun etkili lokal oxytetracycline uygulandı ve 10 gün içerisinde hayvanların iyileştikleri gözlemlendi.

Topallığa neden olan 2 limax olgusuna araştırmacıların (22, 28), belirttiği şekilde müdahale edilerek kitle total olarak uzaklaştırıldı ve 20 gün içinde tam iyileşme sağlandı.

Komplikasyonsuz taban ülseri olgularında, yöntemine (8, 22, 26, 30) uygun olarak tırnak kesildi, lezyonun üzerine iyot ya da ardıç katranı sürülerek tırnak basınçlı pansumana alındı. Üç-beş gün ara ile

pansumanın yenilenmesi ile oldukça başarılı sonuçlar alındı.

Özsoy ve Yücel (28), yaptığı çalışmada ayak lezyonlarının 40'ını (% 58) sonbahar ve kış aylarında, 29'unu (% 42) ilkbahar ve yaz aylarında saptadığını ifade etmektedir. Bu çalışmada saptanan ayak lezyonlarının 236'sı (% 73.52) sonbahar ve kış aylarında, 85'i (% 26.48) ilkbahar ve yaz aylarında gözlemlendi.

Ayak hastalığı insidensinin yazın düşük, sonbahar ve kış aylarında yüksek çıkması, araştırmacıların (9,23,28,33) görüşleri ile paralellik gösterdi. Sonbahar ve kış aylarında ayak hastalıklarının fazla gözlemlendiğini belirten araştırmacılar bu durumun daha çok kapalı barındırma koşullarına bağlı olduğunu vurgulamaktadırlar. Yazın çayır-mera'ya bırakılan hayvanların büyük bir kısmının yeterli hareket imkanı buldukları, aynı zamanda tırnak aşınmalarının düzenli olduğu gözlemlendi.

Hasta hayvanların 106 tanesi (% 30.45) Holstein, 97 tanesi (% 23.37) Montafon, 64 tanesi (% 39.64) Simental ve 54 tanesi (% 6.22) Yerli ve Melez ırklara ait sütçü sığırları idi.

Özsoy ve Yücel (28), yaptıkları çalışmada ayak lezyonlarının ırklara göre dağılımını Holstein 58 (% 84), Montafon 7 (% 10.2) ve Melez 4 (% 5.8) olarak sıralamıştır.

Konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalardan da (21,23,26,28) anlaşıldığı üzere ayak ve tırnak lezyonlarının ülkemiz yetiştiricilerince gereği gibi ciddiye alınmadığı ve ihmal edildiği gözlenmektedir. Bu nedenle, ülkemiz süt sığırcılığı açısından ayak hastalıkları, üzerinde durulması gereken önemli bir sorun olarak halen gündemdeki yerini korumaktadır. Güdümlü projelerle konunun her yönüyle incelenmesi, mevcut durumun ortaya konulması; sorunun çözümüne ilişkin öneriler getirmesi açısından zorunlu gözlenmektedir.

Sonuç olarak; Van ve yöresindeki sütçü işletmelere ait sığırlar üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada ayak hastalıklarının insidansı % 17.83 olarak saptanmıştır. Bu sonuç ayak ve tırnak lezyonlarının yöredeki yetiştiriciler tarafından gereği gibi ciddiye alınmadığı ve ihmal edildiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, hayvanların bol altlıklı ve akıntısı iyi sağlanmış ahırlarda barındırılması, hayvanlara mutlak gezinme olanaklarının sağlanması ve yılda hiç olmazsa bir kez uygulanacak tırnak yontulması yanısıra yetiştiriciler için eğitici seminerler düzenlenmesi ve yöreye uyumlu ırk ıslahı çalışmaları ile bu ciddi sorunun büyük ölçüde önüne geçilebilmesi olası gözlenmektedir.

KAYNAKLAR

1. Merrit MA, Riser WH: Laminitis of possible hereditary origin in jersey cattle. JAVMA 153(8):1074-1084,(1968).

2. Rodriguez- Lainz A, Melendez- Retamal P, Hird DW, Read, DH, Walker RL: Farm and host level risk factors for papillomatous digital dermatitis. Vet Med 42(2): 87-97, (1999).
3. Vermunt JJ, Greenough PR: Predisposing factors of laminitis in cattle. Br Vet J 150, 151-164, (1994).
4. Manson FJ, Ceaver JD: The influence of dietary protein intake and of hoof trimming on lameness in dairy cattle. Anim Prod 47: 190-191, (1988).
5. Livesey CT, Fleming FL: Nutritional influences on laminitis, sole ulcer and bruised sole in friesian cows. Vet Rec 114: 510-512, (1984).
6. Singh SS, Ward WR, Lautenbach K, Murray RD: Behaviour of lame and normal dairy cows in cubicles and in a straw yard. Vet Rec 133: 204-208,(1993).
7. Singh SS, Ward WR, Hughes JW, Lautenbach K, Murray RD: Behaviour of dairy cows in a straw yard in relation to lameness. Vet Rec 135(11): 251-253, (1994).
8. Baggot D: Hoof lameness in dairy cattle. In Practice, 133-141, (1982).
9. Baggot DG, Russell AM: Lameness in cattle. Br Vet J 137(1): 113-132, (1977).
10. Williams LA, Rowlands GJ, Russell AM: Effect of wet weather on lameness in dairy cattle. Vet Rec 118(10): 259-261,(1986).
11. Read DH, Walker RL: Papillomatous digital dermatitis in california dairy cattle. J Vet Diagn Invest 10(1): 67-76, (1998).
12. Harris DJ, Hibbert, CD, Anderson GA, Younis PJ, Fitzpatrick DH, Dunn AC, Rarsons IW, Mc Beath NR: The incidence cost and factors associated with foot lameness in dairy cattle in south-western victoria. Australian Veterinary Journal 64(6): 171-176, (1998).
13. Rowlands GJ, Russell AM, Williams LA: Effects of stage of lactation, month, age, origin and heart girth on lameness in dairy cattle. Vet Rec 117(22): 576-580, (1985).
14. Rowlands GJ, Russel AM, Williams LA: Effects of season, herd size, management system and veterinary practice on the lameness incidence in dairy cattle. Vet Rec 113: 441-445, (1983).
15. Scott GB: Lameness and pregnancy in friesian dairy cows. Br Vet J 144: 273- 281; (1988).
16. Schrank D, Gruner J: Dermatitis digitalis (foot-rot) beim rind. Mh Vet Med 44: 104-106, (1989).
17. Singh SS, Ward WR, Lautenbach JW, Murray RD: Behaviour of first lactation and adult dairy cows while housed and at pasture and its relationship with sole lesions. Vet Rec 133: 469-474, (1993).
18. Hassal SA, Ward WR, Murray RD: Effects of lameness on the behaviour of cows during the summer. Vet Rec 132(23): 578-580, (1993).
19. Boettcher PJ, Dekkers JC, Warnick LD, Wels SJ: Genetic analysis of clinical lameness in dairy cattle. J Dairy Sci 81(4): 1148-1156, (1998).
20. Clarkson MJ: A study of the epidemiology of bovine lameness. Cattle Practice: The Journal of British Cattle Vet Assoc 1(4): 338-344, (1993).
21. Martig J, Leuenberger WP, Dozzi M: Häufigkeit und art von klauenlasionen in abhangigkeit von verschiedenen faktoren. Schweiz Arch Tierheilk 121: 577-591, (1979).
22. Alkan İ, Boynukara B, Gençcelep M: Van ve yöresinde sığırların ayak hastalıklarının yayılışı, nedenleri ve sağaltımı üzerine bir araştırma. YYÜ Vet Fak Derg 4(1-2): 87-95, (1993).
23. Antepioğlu H, Akın F: Kliniğimizde sığırlarda rastladığımız topallıklar ve bunların nedenlerine toplu bir bakış. AÜ Vet Fak Derg 11(1): 144-162, (1992).
24. Görgül OS: Sığırların tırnak bakımı ve ayak hastalıklarının sebep ve sonuçları. U Ü Vet Fak Derg 7: 37-43, (1988).

25. Yavru N, Elma E, Koç Y, Erer H, Özkan K, İzci C, Kaya Z: Konya bölgesinde sığır topallıklarına neden olan ayak hastalıkları üzerine radyolojik ve histopatolojik incelemeler. S Ü Vet Fak Derg 8(1): 3-8, (1992).
26. Yücel R: İstanbul ve Tekirdağ bölgesindeki sığırlarda görülen ayak hastalıklarının toplu değerlendirilmesi. İ Ü Vet Fak Derg 8(1): 47-61, (1982).
27. Güzel N, Erden H: Aydın yöresi sığırcılık işletmelerinde ayak hastalıklarının dağılımı. Veteriner Cerrahi Derg 6(3-4): 8-11, (2000).
28. Özsoy S, Yücel R: İstanbul ve yöresindeki kültür ırkı sığırlarda ayak hastalıklarının etiyoloji, patogenezis ve sağaltımı üzerine karşılaştırmalı araştırmalar. İ Ü Vet Fak Derg 17(1): 93-108, (1991).
29. Alkan İ, Bakır B, Belge A, Genççelep M: Sığır ayak hastalıklarında lokal oxytetracycline (Primamycine / LA, Pfizer) uygulamaları. YYÜ Vet Fak Derg 5(1-2): 23-28 (1994).
30. Ünsaldı E, Durmuş AS: 1994 – 1998 yılları arasında kliniğimize gelen sığırlarda gözlenen ayak hastalıkları ve sağaltımları. F Ü Sağ Bil Derg 13(3): 405-412, (1999).
31. Görgül SO, Seyrek-İntaş D, Çelimli N: Sığırlarda topallıkla seyreden ayak hastalıklarında üç değişik tırnak protezi uygulaması. 6. Ulusal Veteriner Cerrahi Kongresi, 164-166, Elazığ, (1998).
32. Stanek C: Basis of intravenous regional antibiotics in digital surgery in cattle. Israel J Vet Med 49(2): 53-58, (1994).
33. Smits MCI, Frankena K, Metz JHM, Noordhuizen JPTM: Prevalence of digital disorders in zero-grazing dairy cows. Livestock Production Science 32: 231-244, (1992).

Yazışma Adresi:

Doç. Dr. Ali Belge
Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Veteriner Fakültesi
Cerrahi Anabilim Dalı
Van, TÜRKİYE

e-mail: alibelge@hotmail.com